

KAMUSAL ALANDA SERGİLENEN HEYKELLERİN SANAT ALT KÜLTÜRÜNÜN OLUŞUMUNDAKİ ROLÜ

Oğuz YURTTADUR¹

ÖZET

Heykel kamusal alanda yerini aldığı andan itibaren toplumla da etkileşime geçmekte, gerek sanatçısı gerek ekonomik destekçisi bağlamında etkili bir araç olmaktadır. Toplumsal beğeni düzeyinin ve sanat alt kültürü oluşumunda etkili olan heykel sanatı içinde yaşadığı çağa, sanatı ile yeni ve farklı söylemler getirmektedir. Sanatçının, toplum sanat alt kültürü oluşturmada etkili konuları ve plastik değerleri göz önünde bulundurarak açık alana yerleştireceği heykeli tasarlamış olması, mekânın tamamı üzerinde de etkili olmakta ve algısal farklılık yaratabilmektedir. Araştırma kapsamında görüşme formu ile kamusal alanda yer alan heykellerin toplum sanat alt kültürü oluşturmada ne kadar etkili olduğu ölçülmüştür. Çalışmada incelenen heykeller; Taksim Cumhuriyet Anıtı, Akdeniz Anıtı ve 50.Yıl Anıtı olarak belirlenmiş ve heykellerle ilgili anket uygulanarak, toplumun heykelle ilgili görüşleri incelenmiştir. 397 kişinin anketi analiz edilmiş, hipotezlere bağlı sonuçlar ortaya konulmuştur. Ankete katılanlara ilişkin değerlendirmelere göre, kamusal alanda sergilenen heykeller kapsamında sanat alt kültür düzeylerinin; cinsiyete, yaşa, gelir düzeyine, eğitim düzeyine, ailenin eğitim düzeyine, İstanbul'da yaşama süresine, meydan kullanım sıklığına, yerleşim yerine, sanat eseri sahip olup olmama durumuna, kişinin sanatsal faaliyette bulunma sıklığına ve sergilenen heykel türüne göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Alan, Alt Kültür, Heykel.

¹ Dr., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, oyurtadur@gmail.com

THE ROLE OF THE STATUES EXHIBITED AT PUBLIC SPHERE ON THE FORMATION OF ART SUBCULTURE

ABSTRACT

The moment a statue is located in public space, it is directly integrated with society and becomes an effective tool not only for its artist and its financial supporter. The art of sculpture which is influential on the formation of artistic subculture and level of social appreciation introduces new and different discourses for the era it is composed in. The design of a statue by its artist through the consideration of plastic values and points influential on the formation of social and artistic subculture has an effect on the whole space and can create differences in perception.

Within the scope of the research, the effect of the interview form and the statues in public space on the formation of social and artistic subculture is analysed. The statues analysed in the study are set to be Statue of Republic in Taksim, Statue of Akdeniz and the 50th Year Memorial. A survey has been done about these statues and the views of the public about them have been analysed. The surveys by 397 people have been analysed and conclusions have been drawn in accordance with hypotheses. Considering the evaluations made by the participants, the subculture levels within the context of statues displayed in public space differ significantly according to the gender, age, income level, education level, family's education level, the length of the period the participant lives in Istanbul, the frequency of using the square, the place of location, whether the participant has or has not got an artistic work, the frequency of participating in an artistic activity and the type of the statue displayed.

Keywords: Public Space, Subculture, Statue.

Giriş

Sanat, salt varlığını ortaya koyduğu ilk yıllardan bugüne, tüm toplumların ve kültürel gelişimlerin en temel halkası olarak varlığını sürdürmektedir. Bu açıdan bakıldığında sanat, içinde doğduğu yüzyılın, sosyo-kültürel, politik ve ekonomik yapılarından ayrı düşünülemez/değerlendirilemez. Sanatsal tüm aktivitelerde olduğu gibi heykel sanatının da en önemli özellikleri arasında sürdürülebilir olması ve niteliklerinin/niceliklerinin gün geçtikçe daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

İlk kez Edward Tylor tarafından 1871 yılında kültür kavramı Primitive Culture kitabında yayımlanmıştır (Burke, 2006:9). Tylor kültür kavramını “Kültür toplumun bir üyesi olarak insanoğlunun kazandığı bilgi, sanat, ahlak, gelenekler ve benzeri diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür” şeklinde ifade etmektedir. Taylor bu tanımında, kültürün karmaşık bütünlüğü kavramıyla, onun insan tarafından kazanıldığı gözlemini, büyük bir ustalıkla bir araya getirmektedir. Bu açıdan Tylor’un tanımı, kültürel içeriğin eksiksiz bir dökümünden öte soyut bir kavram niteliği ve bir kuram değeri kazanmaktadır (Güvenç, 1985:22).

Kültür kavramı, Türkçeye Fransızcadaki “Culture” kelimesinden geçmiştir. Döneminde, bu kavram Türkçede, Ziya Gökalp’in vurgulayarak kullandığı “hars” kelimesiyle ifade edilmiştir (Alakuş, 2004:45).

Kongar’a (2005) göre ise kültürü tanımlamak hiçte zor değildir. Zor olan, bir tanım üzerinde düşünce birliği sağlamaktır. Tanım üzerinde birlik sağlanması ise, aslında tanımın nesnellğine ve genişliğine bağlı bir olaydır (Kongar, 2005:19).

Genel anlamıyla kültürün özelliklerini sıralamak gerekirse kültür; öğrenilir, görünmezdir, paylaşılr, dinamikdir, tarihidir, süreklidir, ihtiyaçları karşılayıcıdır, tatmin sağlayıcıdır, uyarlanabilir, sınırlayıcıdır, simgeleyicidir, kurallar sistemidir, bütünleyen unsurlardan oluşur (Erbatu, 2008:23-24).

Genel kültür, toplumdaki bütün davranış düzenlemelerinde var olan kültürdür. Başka bir ifadeyle genel kültür, bireylerin ait oldukları insanlık alt gruplarının toplam kültürü olmaktadır" (Azmaz, 2006:33).

Kamu kelimesinin başka dillerdeki gelişimini incelediğimiz zaman İngilizcede “public” kelimesinin etimolojik kökenine inilirse bu kelimenin 14. yüzyılda kullanılan pupplik kelimesine kadar dayandığını görmekteyiz. Daha sonra zaman içinde bu kelime -publique (bütün)- herkesi ilgilendiren anlamında

kullanılmaya başlanmıştır. İngilizce public kelimesinin eski Latin kökeni ise poplicus halkın hepsini ilgilendirmektedir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere kamusal alan son derece geniş bir alanı içermektedir (Bacık, 2005:9-10).

İlk kez 1962 yılında Frankfurt Okulunun önemli düşünürlerinden Jürgen Habermas tarafından tanımlanan ‘kamusal alan’ kavramı, toplumsal yaşamın içinde varolan alanlar, mekânlar olarak belirlenmiştir. Habermas, ‘Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü: Burjuva Toplumunun Bir Kategorisi Üzerine Araştırmalar (Strukturwandel der Öffentlichkeit)’ adlı kitabında kamusal alanı; “özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekânların tanımladığı hayat alanı” olarak tanımlamaktadır. Ortak düşüncelerin oluşturduğu, tartışmaların yapıldığı, insanların yüz yüze geldiği ve görüşlerini, düşüncelerini paylaştıkları, iletişime geçtiği aynı zamanda sosyalleştiği alanlar olarak tanımlanan kamusal alanlar fiziksel olarak; meydanlar, caddeler, sokaklar, parklar vb. olarak gösterilmektedir. Kamusal alanı ayrıca: ev dışındaki alanlar bütünü, halkın karşılaştığı alanlar bütünü, ekonomik yönüyle, ortaklaşa ekonominin merkezi ögesi, sosyal yönüyle ortak bir dünyanın arabulucusu, demokrasinin meşrulaştığı alan olarakta tanımlamak mümkündür (Akkaya, 2011:14).

Meral Özbek “Kamusal Alan” adlı kitapta “Kamusal alan, en genel ve basit anlamıyla, bir toplumun tüm birey ve kolektiflerine açık ortak etkinlik ve tecrübe alanlarına ve bu alanlara ilişkin sorunların dile getirilebileceği bir tartışma zeminine işaret eder. Bu geniş anlam, hem sokaklardan meydanlara, kültürel etkinliklere ayrılmış yapılardan ulusal meclis binalarına dek uzanan somut, mekânsal bir vurguya, hem de ekonomi, kültür ve siyaset gibi özgül kurumsal oluşumlar arasında kalan temel bir kategoriye öne çıkaran toplumsal-topografik bir vurguya sahiptir” (Çınar, 2007:2).

Türkiye’de kamusal alan kavramının kapsadığı özelliklere ilişkin ‘kamu’, ‘kamuoyu’, ‘aleni’, ‘amme’ gibi terimler bulunmaktadır. Türkçede bu terimlerin oldukça geniş tanımları bulunsa da, kamusalılık ilkesi olarak ‘aleniyet’in dilimizi ve politik kültürümüzü derinden etkileyerek toplumsal geçerlilik kazandığı söylenemez. Günlük dildeki kullanımı ile ‘umumi’ terimi daha çok resmi organlar tarafından, herkese açık olan mekânları beyan etmek için kullanılageldi; ya da umumi yerlerde, herkesin ortasında yapılmaması gereken şeyler ayıp/yasak anlamında ifade kazandı. Ayrıca gündelik konuşmalar göz önüne alınırsa ‘kamu’ denildiğinde ilk önce devlet akla gelmesi, sanki devlete ait, ya da devlet kontrolünde yürütülen resmi alan algısını ortaya çıkarmıştır. Hâlbuki Habermas’ın dediği gibi kamusal alan her şeyden

önce kamusal yaşamımızda kamuoyunun içinde olduğu alanlardır (Özbek, 2010:30-31).

Sosyal teoride kamusal ve özelin, insan yaşantısının farklı alanlarına işaret ettiği ifade edilir. Ancak tamamen özel bir davranış sahası kavramlaştırmaya yönelik her çabayı bekleyen ciddi zorluklar vardır. Bu noktada kamusal ve özel alanı temelde ayrı alanlarmış gibi düşünmek yerine dünyayı deneyimlemenin farklı biçimleri bir diğer anlamda farklı davranış kalıplarının kullanılabildiği alanlar olarak tanımlamak daha doğru olacaktır (Kömeçoğlu, 2005:29).

Bu açıdan bakıldığında özel alanında aslında kamusal alanın içinde yer aldığını söylemek mümkündür. Ancak kamusal alanın özel olması söz konusu olamamaktadır. Kamusal alanı bu açıdan topluma ait bakış açısının dışında (devlete aitmiş gibi) algılamak yanlış olacaktır. Çünkü ihtiva ettiği durumda devletin özel alana girmesi bireyin özgürlüğünü sınırlayacağından yanlış olacaktır.

Güncele ilişkin çoğu sanatsal söylemde, kültür kavramı, sanat kavramı ile kültür-sanat şeklinde beraber kullanılmasına rağmen, aslında birbirinden oldukça farklı iki kavramdır. Birbirlerinin karşılığı (aynı anlamda veya tamamlayıcısı) olmaktan çok birbirleri ile etkileşim halindedirler. Küreselleşmenin ve postmodernizmin getirdiği yeni yapılanmalar içerisinde her türlü sanatsal üretimin kültürel olmasını bekleyemeyiz ve ayrıca her türlü kültürel yapının sanatsal bir gönderimi olmak zorunda da değildir. Ancak bu iki kavramın birbirleri ile etkileşimi, her zaman toplum için sanatçı için bir tür kültürlenme doğurduğu gibi aynı zamanda kültür zaman zaman sanatsal üretime yön ve şekil verir nitelikte olmuştur.

Sanat için dün bugünden, bugün de dünden ayrı düşünülemez. Bu açıdan her türlü sanatsal üretim, kendi içinde nesilden nesile aktaracak bilgi, deneyim, tüm zaman dilimleri içerisinde var olmasını sağlayacak duygu ve düşünce barındırmalıdır. Ayrıca uzun ve köklü bir geçmişe sahip olan heykel sanatının içinde kültür ile olan iletişimi/etkileşimi oldukça önemlidir.

Amaç

Araştırmanın temel amacını; kamusal alanın sanat pratikleri ile olan ilişkisini ortaya koymak ve bu kapsamda belirlenmiş bir alan olarak heykel sanatının kamusal

alandaki konumlanışını ve kamusal alanda sergilenen heykellerin toplumun sanat alt kültürü oluşumundaki etkisini açıklamak oluşturmaktadır.

Araştırmada, plastik sanatlar içerisinde heykel sanatının daha iyi anlaşılması ve kamusal alanda sergilenen heykellerin barındırdıkları tarihin, anlamlarının, amaçlarının toplum tarafından anlaşılmasını sağlamak istenmiştir. İlgili araştırma kapsamında ele alınan heykellerin, kamusal alanlarda bulunması bakımından, toplumda heykel sanatının değerlendirilmesindeki etkisi ve toplumda oluşturdıkları sanat alt kültürüne açıklık getirmek hedeflenmiştir.

Ayrıca araştırma ile gelecek dönemlerde yapılması düşünülen kamusal alanda sanat ile ilgili çalışacak araştırmacılara ışık tutmak ve bu kapsamda çalışacak sanatçılara yeni bakış açıları oluşturmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Bilimsel araştırmalarda gerçeğin doğasına uygun, sistematik ve tutarlı bir sürecin takip edilmesi önemlidir. Nitel araştırmacının bu amaca yönelik olarak araştırmasını planlaması, ancak bu plan içinde belli bir esnekliğe de yer vermesi gerekmektedir. Nitel araştırmanın başarılı bir şekilde ortaya çıkabilmesi için üç konu çok önemlidir. Bunlardan ilki araştırmanın temelini oluşturan kuramsal çerçevenin oluşturulması, ikincisi araştırmanın sistematik, yapılabilir ve esnek olması, üçüncüsü ise okuyucunun anlayabileceği şekilde tutarlı ve anlamlı bir doküman haline getirilmesi (Yıldırım ve Şimşek, 2005:83).

Bütün bunlar göz önüne alındığında “Kamusal Alanda Sergilenen Heykellerin Sanat Alt Kültürünün Oluşumundaki Rolü” konulu araştırma heykel sanatı üzerine yaşanan kavram karmaşalarına açıklık getirmek üzere düzenlenmiştir. Kavramsal çerçevesi, kültür ve sanat ilişkisini ele alması, farklı alanlarda daha çok ifade edilen ve kullanılan “kamusal alan”ın heykel ile olan ilişkisi ile disiplinler arası bağ kurması yani yapılabilir ve esnek olması ve heykel sanatı ile ilgili toplum sanat alt kültürü oluşturmada etkisi üzerine açıklık getirmesi, okuyucuya anlamlı bir doküman sunması bakımından önemlidir.

Yöntem

Araştırmada nitel veri toplama araçları kullanılmıştır. Veriler, daha çok bu alanda şu ana kadar yazılmış, Türkçe ve İngilizce kitap, makale, dergi, bildiri gibi kaynaklar taranarak elde edilirken, sanal ortamda da birçok veri tabanına ulaşılarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Araştırmada kavramsal çerçeveye uygun, nitel araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır. Çünkü nitel araştırma, kuram oluşturmaya temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı bulundukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu tanımda “kuram oluşturma” toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklayan modelleme çalışması anlamına gelmektedir. (Aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2005:39-40).

İncelenen ve araştırma kapsamında kullanılan kaynakların özgünlüğü noktasında, dönen bilginin tekrarı olmamasına dikkat edilmiştir. Bu sebeple olabildiğince çok kaynağa ulaşılmaya çalışılmıştır. Gerekli görülen yerlerde yabancı kaynaklardan çevirilere yer verilmiştir.

Bu bağlamda araştırma kapsamında genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma, aslı itibarıyla çok sayıda örnek barındırmasına rağmen, genel bir yargıya varmak amacıyla, alınan kesitler üzerine yapılan taramalardan oluşmaktadır. Araştırma, probleminin belirlenmesi sonrasında kuramsal/kavramsal çerçevenin oluşması için gerekli okumalar yapıldıktan sonra şekillenmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme formu ile kamusal alanda yer alan heykellerin toplum sanat alt kültürü oluşturmada ne kadar etkili olduğu ölçülmeye çalışılmıştır. İstanbul’da üç farklı yerde bulunan üç farklı heykel: Taksim Cumhuriyet Anıtı, Akdeniz Anıtı ve 50. Yıl Anıtı olarak belirlenmiş ve anket uygulanarak toplumun heykeller ile ilgili görüşleri alınmıştır. 397 kişinin anketi analiz edilmiş, hipotezlere bağlı sonuçlar ortaya konulmuştur.

Veriler elde edilirken, doküman incelemesi, gözlem, eser analizi yanında fotoğraf makinesi ve tarayıcı kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının genişliği dolayısıyla kütüphane, müze, koleksiyon vb. kurumlardan faydalanılmıştır.

Araştırma kapsamında bulgular ve yorum kısmı, edinilen bilgi ve tecrübe dâhilinde yapılan görüşmeler ile şekillenmiştir.

Araştırma Bulguları

Bulgular başlığı altında öncelikle katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlara ilişkin betimleyici bulguların sunumu gerçekleştirilecektir.

Betimleyici Analiz Bulguları

Bu başlık altında öncelikle katılımcıların demografik nitelikleri, şehir kültürü ve sanatsal faaliyetleri incelenecek daha sonra ise verdiklere yanıtlara ilişkin betimleyici bulgular değerlendirilecektir.

a. Katılımcıların Demografik Nitelikleri

Bu başlık altında katılımcıların, cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, kendilerinin ve ailelerinin eğitim düzeylerine ilişkin betimleyici istatistik bulgulara yer verilmiştir.

Demografik nitelikler başlığı altında öncelikle katılımcıların cinsiyeti inceleme konusu yapılmıştır. Cinsiyet dağılımına ilişkin frekans analizi dağılımına göre katılımcıların % 66,0'sı (N=260) erkeklerden oluşurken, % 34.0'ü (N=134) ise kadınlardan oluşmaktadır.

Katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin dağılımın incelenmesinin ardından yaş ile ilgili değerlendirme gündeme gelmiştir. Katılımcıların yaşlarına ilişkin betimleyici bulgular merkezi eğilim istatistikleri aracılığıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Analiz sonuçlarına göre 393 katılımcı arasında, en düşük katılımcı yaşının 18 iken, en yüksek katılımcı yaşının ise 73 olduğu görülmüştür. Katılımcıların yaş ortalaması ise 31,78'dir.

Merkezi eğilim istatistikleri aracılığıyla değerlendirilen bir diğer değişken ise katılımcıların gelir düzeyidir. Analiz sonuçlarına göre en düşük katılımcı geliri 270 TL olurken, en yüksek gelirin ise 6000 TL olduğu görülmüştür. Katılımcıların gelir düzeyi ortalaması ise 1734,25 TL'dir.

Katılımcıların demografik nitelikler başlığı altında incelenen bir diğer özelliği ise eğitim düzeyidir. Eğitim düzeyi dağılımına ilişkin frekans analizi dağılımına göre katılımcıların % 33.8'i (N=133) lise mezunu olduğunu belirtirken, % 27.2'si (N=107) lisans, % 20.8'i (N=82) ön lisans, % 12.2'si (N=48) ilköğretim, % 6.1'i (N=24) ise lisans üstü mezunu olduklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların kendilerinin eğitim düzeylerinin yanı sıra babalarının ve annelerinin eğitim düzeyi de incelenmiştir. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyleri dağılımına ilişkin frekans analizi dağılımına göre katılımcıların % 67.8'i (N=262) babalarının eğitim düzeyinin ilköğretim olduğunu belirtirken, % 24.0'u (N=94) lise, % 5.9'u (N=23) lisans, % 3.1'i (N=12) ise ön lisans mezunu olduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine ilişkin frekans analizi dağılımına göre katılımcıların % 72.7'si (N=282) annelerinin eğitim düzeyinin ilköğretim olduğunu belirtirken, % 20.1'i (N=78) ise lise, % 3.9'u (N=15) lisans, % 3.1'i (N=12) ise ön lisans mezunu, % 0.3'ü (N=1) ise lisans üstü mezunu olduklarını ifade etmişlerdir.

b. Katılımcıların Şehir Kültürüne İlişkin Nitelikleri

Bu başlık altında ise katılımcıların ne kadar süredir İstanbul'da yaşadıklarına, meydanı kullanım sıklıklarına ve hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimine ilişkin betimleyici istatistiki bulgulara yer verilmiştir.

Şehir kültürüne ilişkin nitelikler başlığı altında öncelikle katılımcıların ne kadar süredir (yıl) İstanbul'da yaşadıkları inceleme konusu yapılmıştır. İstanbul'da yaşam süresine ilişkin merkezi eğilim istatistiklerine göre en düşük İstanbul'da yaşam süresi 1 yıl olurken, en yüksek ise 55 yıl olmuştur. İstanbul'da yaşam süresinin ortalaması ise 20.43 yıl olarak hesaplanmıştır.

Bu başlık altında değerlendirilen bir diğer değişken ise katılımcıların meydanı kullanım sıklıklarıdır. Katılımcıların meydanı kullanım sıklıklarına ilişkin merkezi eğilim istatistikleri ise Tablo 8'de yer almaktadır. Meydanı kullanım sıklığı beşli cetvelle (1= Çok Nadir, 5= Çok sık) ölçülmüştür. Analiz sonuçlarına göre meydanın kullanım sıklığına ait ortalama 2.20 (ss:1.51) olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların meydanı kullanma sıklıklarının “düşük” düzeyde olduğu söylenebilir (Söz konusu sınıflandırmada, kullanılan beşli likert ölçeğinden esinlenilmiştir. Kullanım sıklığına en düşük 1, en yüksek de 5 puanı ifade eden yanıtlar verildiği ve toplam bir sıklık indeksi oluşturulduğu için $4/5 = .80$ puan aralığında 1'den başlamak üzere derecelendirme yapılmıştır. 1,00-1,80 = çok düşük; 1,81-2,60 = düşük; 2,61-3,40 = orta; 3,41-4,20 = yüksek; 4,21-5,00 = çok yüksek).

Bu başlık altında son olarak katılımcıların hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimine ilişkin betimleyici bulgular ortaya konmuştur. Buna göre katılımcıların % 47.7'si hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimi olarak şehir yanıtını verirken, % 33.5'i büyükşehir, % 13.2'si ilçe, ve % 5.6'sı da köy-kasaba yanıtlarını vermişlerdir.

c. Katılımcıların Sanatsal Faaliyetlere İlişkin Nitelikleri

Katılımcıların bireysel niteliklerine ilişkin betimleyici değerlendirmede son aşamada onların sanatsal faaliyetleri inceleme konusu yapılmıştır. Bu çerçevede evlerinde sanat eseri olup olmadığı ve sanatsal faaliyette bulunma sıklıklarına ilişkin bulgular ortaya konmuştur.

Katılımcılara evlerinde bir sanat eserinin bulunup bulunmadığı sorusu bu kapsamda yöneltilmiştir. Buna göre katılımcıların % 52.3'ü (N=197) evlerinde bir sanat eseri bulunduğunu belirtirken, % 47.7'si (N=180) ise bulunmadığını belirtmiştir.

Bu başlık altında son olarak katılımcıların sanatsal faaliyette bulunma sıklıkları incelenmiştir. Sanatsal faaliyette bulunma sıklığı da beşli cetvelle (1= Çok Nadir, 5= Çok sık) ölçülmüştür. Analiz sonuçlarına göre sanatsal faaliyette bulunma sıklığına ait ortalama 2.28 (ss: 2.34) olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların sanatsal faaliyette bulunma sıklıklarının “düşük” düzeyde olduğu söylenebilir (Söz konusu sınıflandırmada, kullanılan beşli likert ölçeğinden esinlenilmiştir. Kullanım sıklığına en düşük 1, en yüksek de 5 puanı ifade eden yanıtlar verildiği ve toplam bir sıklık indeksi oluşturulduğu için $4/5 = .80$ puan aralığında 1'den başlamak üzere derecelendirme yapılmıştır. 1,00-1,80 = çok düşük; 1,81-2,60 = düşük; 2,61-3,40 = orta; 3,41-4,20 = yüksek; 4,21-5,00 = çok yüksek).

d. Çalışmaya Konu Olan Anıt Türleri

Bu başlık altında ise son olarak çalışmanın gerçekleştirildiği anıtların dağılımı incelenmiştir. Frekans dağılımına göre çalışmaya katılanların % 37.6'sı (N=149) Akdeniz Anıtını, % 31.3'ü (N=124) 50. Yıl Anıtını, % 31.1'i (N=123) ise Taksim Cumhuriyet Anıtını konu ederek sorulara cevap vermişlerdir.

Sanat Alt Kültür Tutumu

Bu aşamada ise katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellerin onların sanat alt kültürü oluşumuna etkisini ölçmeyi amaçlayan 12 sorunun merkezi eğilim istatistik sonuçları değerlendirilmiştir. İlgili tabloya göre en yüksek düzeyde olumlu yanıt alınan üç madde ve en düşük düzeyde olumlu yanıt alınan 3 maddeye Tablo 1'de yer verilmiştir.

Sanat alt kültür tutumuna ilişkin diğer bir değerlendirme ise söz konusu maddelerin indeks hesaplaması biçiminde yapılmıştır. Toplam 12 maddenin ortalaması alınmak suretiyle bir alt kültür indeksi oluşturulmuştur. Söz konusu indekse ait merkezi eğilim istatistiki analiz sonuçlarına göre en düşük puan 1(bir) olurken, en yüksek puan ise 4.92 olarak gerçekleşmiş ve sanat alt kültür tutumuna ait ortalama 3.30 (ss: .83) olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların sanat alt kültür tutum düzeylerinin “orta” düzeyde olduğu söylenebilir (Söz konusu sınıflandırmada, kullanılan beşli likert ölçeğinden esinlenilmiştir. Kullanım sıklığına en düşük 1, en yüksek de 5 puanı ifade eden yanıtlar verildiği ve toplam bir sıklık indeksi oluşturulduğu için $4/5 = .80$ puan aralığında 1’den başlamak üzere derecelendirme yapılmıştır. 1,00-1,80 = çok düşük; 1,81-2,60 = düşük; 2,61-3,40 = orta; 3,41-4,20 = yüksek; 4,21-5,00 = çok yüksek).

Tablo 1. Sanat Alt Kültür Tutumu

<i>En yüksek düzeyde olumlu yanıt alınan ilk üç madde</i>					
	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Standart Sapma
Bu bir sanat eseridir	396	1	5	3,98	1,287
Kamusal alanlarda heykellerin bulunması fikrini destekliyorum	391	1	5	3,96	1,266
Kamusal alanda bulunan bu anıtsal heykeli güzel (estetik) buluyorum	394	1	5	3,88	1,326
Kamusal alanlarda daha çok heykelin yer alması gerektiğini düşünüyorum	390	1	5	3,78	1,442
<i>En düşük düzeyde olumlu yanıt alınan üç madde</i>					
	N	En Düşük	En Yüksek	Ortalama	Standart Sapma
Bu anıtsal heykelin burada bulunması hayatımda yaptığım seçimleri etkiliyor	390	1	5	1,64	1,019
Anıtsal heykelin meydana bulunması, buraya gelmem konusunda tercih sebebidir	392	1	5	1,97	1,383
Meydanda bulunan bu anıtsal heykel ile çevrede bulunan mimari öğelerin uyum içerisinde olduğunu düşünüyorum	393	1	5	2,93	1,365

Heykellere İlişkin Sahip Olunan Bilginin Doğruluk Düzeyi

Çalışma kapsamında katılımcıların heykellere ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyi de (heykelin adı, kim tarafından, ne zaman, yapıldığı ve yaptırıldığı) ayrıca ölçülmüştür. Toplam beş soru ile ölçülen bilgi düzeyine ait bulgulara ise merkezi eğilim istatistikleri aracılığıyla ulaşılmıştır (Toplam beş soru sorulmuş her bir doğru için bir puan kodlanmak suretiyle her bir katılımcı 0-5 arası bir puana sahip olmuştur. Söz konusu puanlar indekse dönüştürülerek ilgili istatistikler gerçekleştirilmiştir). Buna göre doğruluk düzeyi ile ilgili olarak en düşük puan 0 (sıfır) olurken, en yüksek puan ise 5.0 olarak gerçekleşmiştir. Puan indeksinin ortalaması ise 0.78 (N=397, ss: 1,00) gibi oldukça düşük bir düzeyi ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellerle ilgili sahip oldukları bilgi son derece sınırlıdır. Bu analiz ve bulgular aracılığıyla araştırma sorusu olan “Kamusal alanda sergilenen heykellerle ilgili sahip oldukları bilgilerin doğruluk düzeyi nedir?” yanıtlanmıştır.

2)Sanat Alt Kültürü ve Bireysel Nitelikler

Bu başlık altında katılımcıların sanat alt kültür tutumlarının onların sahip oldukları bir takım niteliklere göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezler sınanmıştır. Bu bireysel nitelikler demografik, şehir ve de sanatsal faaliyetler olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

Sanat Alt Kültürü ve Demografik Nitelikler

Bu başlık altında ise daha önceki başlıklarda ortaya konulan katılımcıların sanat alt kültür düzeylerinin onların demografik niteliklerine göre farklılaştığını öngören hipotezler sınanacaktır.

a. Cinsiyet ve Sanat Alt Kültür Düzeyi

Öncelikle katılımcıların sanat alt kültür düzeylerinin onların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Sanat alt kültür tutum puanının katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı uygulanan bağımsız örneklem t testi aracılığıyla ortaya konulmuştur. İlgili hipotezi sınamak için iki bağımsız örneklem kategorisi olan cinsiyet değişkenine göre aralıklı ölçüm düzeyindeki sanat alt kültür tutum puanlarının ortalamalarının karşılaştırılması söz konusu olduğu için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır.

Tablo 2’de görüldüğü gibi sonuçlar; sanat alt kültür tutum düzeyine ait ortalama puanlarının katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı şekilde farklılaştığını ortaya koymuştur. Buna göre kadınların sanat alt kültür tutum puanlarının ortalaması ($\chi^2 = 3.42$) erkeklere ($\chi^2 = 3.24$) göre anlamlı biçimde daha yüksektir ($t = 2.066$, $p < .05$). Bu sonuçlara katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sanat alt kültür düzeyleri onların cinsiyetlerine göre anlamlı biçimde farklılaştığı

Tablo 2. Cinsiyet ve Sanat Alt Kültür Düzeyi Bağımsız Örneklem *t* Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	<i>t</i> Testi	Sig.
Sanat Alt Kültür Tutum İndeksi	Kadın	134	3.42	2.06	.040
	Erkek	260	3.24		

bulunmuştur.

b. Yaş, Gelir Düzeyi ve Sanat Alt Kültür Düzeyi

Sanat alt kültür düzeyi ile ilişki aranan bir diğer değişken ise yaş değişkeni olmuştur. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan yaş ve sanat alt kültür tutum puanı aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Tablo 3’ten de incelenebileceği gibi Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların yaşıyla sanat alt kültür tutum puanı arasında negatif yönlü, zayıf kuvvette ve anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = -.145$, $p < .005$).

Tablo 3. Yaş, Gelir Düzeyi ve Sanat Alt Kültür Düzeyi Pearson Correlation Analizi Sonuçları

Faktör	Yaş	Gelir düzeyi
Sanat Alt Kültür Tutum İndeksi	-.14**	-.02

* $p < .05$, ** $p < .01$

Analiz sonucuna göre katılımcıların yaşı arttıkça sanat alt kültür düzeylerinin düştüğü, buna karşın yaşları düştükçe de sanat alt kültür düzeylerinin de yükseldiği ortaya konulmuştur.

Çalışmada yer alan bir diğer demografik değişken de katılımcıların gelir düzeyi ile ilgilidir. Burada da tıpkı yaş ve sanat alt kültür ilişkisinde olduğu gibi Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Çünkü hem gelir düzeyi hem de sanat alt kültür tutum puanının ölçüm düzeyleri aralıktır. Pearson Correlation analizi

sonuçlarına göre katılımcıların gelir düzeyi ile sanat alt kültür tutum puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.020$, $p > .05$).

c. Eğitim Düzeyi ve Sanat Alt Kültürü

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre sanat alt kültür tutum puanlarının farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip sanat alt kültürü tutum puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 4'te ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların sanat alt kültür tutum puanları ($F = 4.086$, $p < .005$) onların eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Eğitim düzeyine göre farklılık gösteren sanat alt kültür tutum puanının hangi alt gruplar arasında anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmek amacıyla çoklu karşılaştırma tabloları hesaplanmıştır. Söz konusu çoklu karşılaştırma tablosunu elde edebilmek için Bonferroni testi uygulanmıştır.

Test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre lisansüstü ($\chi^2 = 3.59$), lisans ($\chi^2 = 3.36$), ön lisans ($\chi^2 = 3.36$) ve lise ($\chi^2 = 3.32$) mezunu grubundaki katılımcıların ilköğretim ($\chi^2 = 2.88$) grubundakilere göre anlamlı şekilde sanat alt kültür puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre yükseköğrenim almış bireylerin daha yüksek sanat alt kültür tutumuna sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4. Eğitim Düzeyleri ve Sanat Alt Kültür Düzeyi ANOVA Sonuçları

Sanat Alt Kültür Tutum İndeksi	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
	Katılımcı Eğitim Düzeyi			4.086	.003
	İlköğretim	8	2.88		
	Lise	33	3.32		
	Ön Lisans	2	3.36		
	Lisans	07	3.36		
	Lisans Üstü	4	3.59		
	Baba Eğitim Düzeyi			2.208	.087
	İlköğretim	62	3.26		
	Lise	4	3.46		
	Ön Lisans	2	2.91		
	Lisans	3	3.31		

	Anne Eğitim Düzeyi				
	İlköğretim	82	3.28		
	Lise	78	3.38		
	Üniversite	8	3.29	.409	.665

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sanat alt kültür düzeyleri onların eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmektedir.

Katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine göre sanat alt kültür tutum puanlarının farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip sanat alt kültürü tutum puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 4'ten de takip edilebileceği gibi katılımcıların sanat alt kültür tutum puanları ($F= 2.208$, $p > .05$) onların babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir.

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine göre sanat alt kültür tutum puanlarının farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip sanat alt kültürü tutum puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 4'te ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların sanat alt kültür tutum puanları ($F= .409$, $p > .05$) onların annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermemektedir.

Bu sonuçlarına göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sanat alt kültür düzeyleri onların annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

3)Sanat Alt Kültürü ve Şehre İlişkin Nitelikler

Bu başlık altında ise daha önceki başlıklarda ortaya konulan katılımcıların sanat alt kültür düzeylerinin onların yaşadıkları şehirle ilgili niteliklerine göre farklılaştığını öngören hipotezler sınanacaktır.

Bu başlık altında öncelikle katılımcıların sanat alt kültür düzeylerinin onların İstanbul'da yaşam süreleri ile ilişkisi incelenmiştir. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan İstanbul'da yaşam süresi (yıl) ve sanat alt kültür tutum puanı aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Tablo 5'ten de takip edilebileceği gibi Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların İstanbul'da yaşam süreleri ile sanat alt kültür tutum puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = .043$, $p > .05$).

Sanat alt kültür düzeyi ile ilişki aranan bir diğer değişken ise meydan kullanım sıklığı değişkeni olmuştur. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan meydan kullanım sıklığı ve sanat alt kültür tutum puanı aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların meydan kullanım sıklığı ile sanat alt kültür tutum puanı arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($r = .052$, $p > .005$).

Yaşamın Önemli Bir Bölümünün Geçirildiği Yerleşim Birimi ve Sanat Alt Kültürü

Katılımcıların yaşamlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimine göre sanat alt kültür tutum puanlarının farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip sanat alt kültürü tutum puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 5'te ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların sanat alt kültür tutum puanları ($F = 4.870$, $p < .005$) onların yaşamlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimi türüne göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Yerleşim birimi türüne göre farklılık gösteren sanat alt kültür tutum puanının hangi alt gruplar arasında anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmek amacıyla çoklu karşılaştırma tabloları hesaplanmıştır. Söz konusu çoklu karşılaştırma tablosunu elde edebilmek için Tamhane testi uygulanmıştır.

Test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre yaşamlarının önemli bir bölümünü büyükşehir ($\chi^2 = 3.34$) ve şehirde ($\chi^2 = 3.41$) geçirdiğini ifade eden katılımcıların ilçede ($\chi^2 = 2.97$) geçirdiğini belirtenlere göre anlamlı şekilde

sanat alt kültür puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre yaşamlarının önemli bir bölümünü daha büyük yerleşim birimlerinde geçirenlerin daha küçük yerleşim birimlerindekilere göre daha yüksek sanat alt kültür tutumuna sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 5. Yaşamın Önemli Bir Bölümünün Geçirildiği Yerleşim Birimi ve Sanat Alt Kültür Düzeyi ANOVA Sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Sanat Alt Kültür Tutum İndeksi	Köy-Kasaba	2	3.01	4.870	.002
	İlçe	2	2.97		
	Şehir	88	3.41		
	Büyükşehir	32	3.34		

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sanat alt kültür düzeyleri onların hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Sanat Alt Kültürü ve Sanatsal Faaliyetlere İlişkin Nitelikler

Bu başlık altında ise daha önceki başlıklarda ortaya konulan, katılımcıların sanat alt kültür düzeylerinin onların sanatsal faaliyetlerine göre farklılaştığını öngören hipotezler sınanacaktır.

a. Sanat Eseri Sahibi Olma ve Sanat Alt Kültür Düzeyi

Bu başlık altında öncelikle katılımcıların sanat alt kültür düzeylerinin onların evlerinde bir sanat eseri bulundurmaları ile ilişkisi incelenmiştir. Arahlıklı ölçüm düzeyine sahip olan sanat alt kültür tutum puanının ikili kategorik ölçüm düzeyine sahip sanat eseri bulundurmaya göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi aracılığıyla sınanmıştır.

Tablo 6’da görüldüğü gibi sonuçlar; sanat alt kültür tutum düzeyine ait ortalama puanların katılımcıların evde sanat eseri bulundurmalarına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını ortaya koymuştur ($t= 1.263$, $p > .05$; bkz.). Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sanat alt kültür düzeyleri onların evlerinde sanat eseri bulunup bulunmadığına göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Tablo 6. Evde Sanat Eseri Bulundurma ve Sanat Alt Kültür Düzeyi Bağımsız Örneklem *t* Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	<i>t</i> Testi	Sig.
Sanat Alt Kültür Tutum İndeksi	Var	197	3.36	1.263	.207

	Yok	180	3.25		
--	-----	-----	------	--	--

b. Sanatsal Faaliyette Bulunma Sıklığı ve Sanat Alt Kültür Düzeyi

Sanat alt kültür düzeyi ile ilişki aranan bir diğer değişken ise katılımcıların sanatsal faaliyette bulunma sıklığı değişkeni olmuştur. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan sanatsal faaliyette bulunma sıklığı ve sanat alt kültür tutum puanı aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların sanatsal faaliyet sıklığı ile sanat alt kültür tutum puanı arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($r = .049$, $p > .005$).

Sanat Eserine İlişkin Bilginin Doğruluk Düzeyi ve Bireysel Nitelikler

Bu başlık altında katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyinin onların sahip oldukları bir takım niteliklere göre farklılık gösterdiğine ilişkin hipotezler sınanmıştır. Bu bireysel nitelikler demografik, şehir ve de sanatsal faaliyetler olmak üzere üç grupta toplanmıştır.

Sanat Eserlerine İlişkin Bilginin Doğruluk Düzeyi ve Demografik Nitelikler

Bu başlık altında ise daha önceki başlıklarda ortaya konan katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyinin onların demografik niteliklerine göre farklılaştığını öngören hipotezler sınanacaktır.

a. Cinsiyet ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Öncelikle katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyinin onların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Bilgi düzeyi puanının katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı uygulanan bağımsız örneklem t testi aracılığıyla ortaya konmuştur. İlgili hipotezi sınamak için iki bağımsız örneklem kategorisi olan cinsiyet değişkenine göre aralıklı ölçüm düzeyindeki bilgi düzeyi puanlarının ortalamalarının karşılaştırılması söz konusu olduğu için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır.

Tablo 7’de görüldüğü gibi sonuçlar; sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyinin katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını ortaya koymuştur. ($t = -1.355$, $p > .05$).

Tablo 7. Cinsiyet ve Bilginin Doğruluk Düzeyi Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	t Testi	Sig.
Doğruluk Düzeyi	Kadın	134	.694	-1.355	.176

	Erkek	260	.838		
--	-------	-----	------	--	--

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sahip oldukları bilginin doğruluk düzeyi onların cinsiyetlerine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

b. Yaş ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi ile ilişki aranan bir diğer değişken ise yaş değişkeni olmuştur. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan yaş ve bilgi düzeyi puanı aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların yaşıyla bilgi düzeyi puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.096$, $p > .05$).

c. Gelir Düzeyi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Çalışmada yer alan bir diğer demografik değişken de katılımcıların gelir düzeyi ile ilgilidir. Burada da tıpkı yaş ve sahip olunan bilgi düzeyi ilişkisinde olduğu gibi Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Çünkü hem gelir düzeyi hem de sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanının ölçüm düzeyleri aralıktır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların gelir düzeyi ile sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = .027$, $p > .05$).

d. Eğitim Düzeyi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyinin farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip bilgi düzeyi puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 8’de ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyi ($F = 1.099$, $p > .05$) onların eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmamaktadır. Aslında ön lisans, lisans ve lisansüstü mezunlarının sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgiye ait aritmetik ortalamalar lise ve ilköğretim mezunlarından yüksek görünmektedir. Ancak bu farklılık istatistiki olarak anlamlı değildir.

Tablo 8. Eğitim Düzeyi ANOVA Sonuçları

--	--	--	--	--	--

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Doğruluk Düzeyi	İlköğretim	8	.687	1.099	.357
	Lise	33	.676		
	Ön Lisans	2	.829		
	Lisans	07	.915		
	Lisans Üstü	4	.916		

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sahip oldukları bilginin doğruluk düzeyleri onların eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur.

e. Babanın Eğitim Düzeyi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine göre sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyinin farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip bilgi düzeyi puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 9’da ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanları ($F=2.208$, $p > .05$) onların babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılık göstermektedir.

Eğitim düzeyine göre farklılık gösteren bilgi düzeyi puanının hangi alt gruplar arasında anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmek amacıyla çoklu karşılaştırma tabloları hesaplanmıştır. Söz konusu çoklu karşılaştırma tablosunu elde edebilmek için Tamhane testi uygulanmıştır.

Test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre babalarının eğitim düzeyi üniversite olan katılımcıların ($\chi^2 = 1.37$), ilköğretim olanlara ($\chi^2 = .732$), göre anlamlı şekilde sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre babasının eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların sanat eserlerine ilişkin bilgi düzeylerinin de daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 9. Babanın Eğitim Düzeyi ANOVA Sonuçları

	Baba Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi	İlköğretim	62	.732	6.631	.001
	Lise	4	.734		
	Üniversite	5	1.37		

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sahip oldukları bilginin doğruluk düzeyi onların babalarının eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

f. Annenin Eğitim Düzeyi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine göre sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyinin farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip bilgi düzeyi puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 10'da ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyi puanları ($F= 7.95$, $p < .001$) onların annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Annenin eğitim düzeyine göre farklılık gösteren bilgi düzeyi puanının hangi alt gruplar arasında anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmek amacıyla çoklu karşılaştırma tabloları hesaplanmıştır. Söz konusu çoklu karşılaştırma tablosunu elde edebilmek için Tamhane testi uygulanmıştır.

Test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre annelerinin eğitim düzeyi üniversite olan katılımcıların ($\chi^2 = 1.50$), ilköğretim olanlara ($\chi^2 = .719$), göre anlamlı şekilde sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre annenin eğitim düzeyi yüksek olan katılımcıların sanat eserlerine ilişkin bilgi düzeylerinin de daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Annenin Eğitim Düzeyi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi ANOVA Sonuçları

	Annenin Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi	İlköğretim	82	.719	7.95	.000
	Lise	8	.769		
	Üniversite	8	1.50		

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sahip oldukları bilginin doğruluk düzeyi onların annelerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi ve Şehirle İlişkin Nitelikler

Bu başlık altında ise daha önceki başlıklarda ortaya konulan katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeylerinin onların yaşadıkları şehirle ilgili niteliklerine göre farklılaştığını öngören hipotezler sınanacaktır.

a. İstanbul'da Yaşam Süresi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Bu başlık altında öncelikle katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeylerinin onların İstanbul'da yaşam süreleri ile ilişkisi incelenmiştir. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan İstanbul'da yaşam süresi (yıl) ve sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanı aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların İstanbul'da yaşam süreleri ile sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r = -.028$, $p > .05$).

b. Meydan Kullanım Sıklığı ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi ile ilişki aranan bir diğer değişken ise meydan kullanım sıklığıdır. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan meydan kullanım sıklığı ve sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların meydan kullanım sıklığı ile sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($r = -.003$, $p > .005$).

c. Yaşamın Önemli Bir Bölümünün Geçirildiği Yerleşim Birimi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Katılımcıların yaşamlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimine göre sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeylerinin farklılaşacağını öne süren hipotezi sınamak amacıyla; kademeli ölçüm düzeyindeki ikiden fazla grupların aralıklı ölçüm düzeyine sahip sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanı ortalamalarını karşılaştırmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Tablo 11’de ayrıntıları yer alan analiz sonuçlarına göre; katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyi puanı ortalamaları ($F= 3.097$, $p < .05$) onların yaşamlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimi türüne göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Yerleşim birimi türüne göre farklılık gösteren sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanı ortalamalarının hangi alt gruplar arasında anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmek amacıyla çoklu karşılaştırma tabloları hesaplanmıştır. Söz konusu çoklu karşılaştırma tablosunu elde edebilmek için Bonferroni testi uygulanmıştır.

Test sonucunda elde edilen çoklu karşılaştırma tablosuna göre yaşamlarının önemli bir bölümünü büyükşehirde ($\chi^2 = .962$) geçirdiğini ifade eden katılımcıların ilçede ($\chi^2 = .500$) geçirdiğini belirtenlere göre sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeyi ortalama puanının anlamlı şekilde yüksek olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuçlara göre yaşamlarının önemli bir bölümünü daha büyük yerleşim birimlerinde geçirenlerin daha küçük yerleşim birimlerindekilere göre sanat eserlerine ilişkin daha yüksek bilgi düzeyine sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 11. Yaşamın Önemli Bir Bölümünün Geçirildiği Yerleşim Birimi ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi ANOVA Sonuçları

	Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	F Testi	Sig.
Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi	Köy-Kasaba	2	.681	3.097	.027
	İlçe	2	.500		
	Şehir	88	.739		
	Büyükşehir	32	.962		

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sahip oldukları bilginin doğruluk düzeyi onların hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi ve Sanatsal Faaliyetlere İlişkin Nitelikler

Bu başlık altında ise daha önceki başlıklarda ortaya konulan katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeylerinin onların sanatsal faaliyetlerine göre farklılaştığını öngören hipotezler sınanacaktır.

a. Sanat Eseri Sahibi Olma ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Bu başlık altında öncelikle katılımcıların sanat eserlerine ilişkin sahip oldukları bilgi düzeylerinin onların evlerinde bir sanat eseri bulundurmaları ile ilişkisi incelenmiştir. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanının ikili kategorik ölçüm düzeyine sahip sanat eseri bulundurmaya göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediği bağımsız örneklem t testi aracılığıyla sınanmıştır.

Tablo 12’de görüldüğü gibi sonuçlar; sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi ortalama puanlarının katılımcıların evde sanat eseri bulundurmalarına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığını ortaya koymuştur ($t = -.529$, $p > .05$). Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sahip oldukları bilginin doğruluk düzeyi onların evlerinde sanat eseri bulunup bulunmadığına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 12. Evde Sanat Eseri Bulundurma ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi Bağımsız Örneklem *t* Testi Sonuçları

	Evde Bir Sanat Eseri Var mı?	N	Ortalama	<i>t</i> Testi	Sig.
Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi	Var	197	.756	-.529	.597
	Yok	180	.811		

Sanatsal Faaliyette Bulunma Sıklığı ve Sanat Eserlerine İlişkin Sahip Olunan Bilgi Düzeyi

Sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi ile ilişki aranan bir diğer değişken ise katılımcıların sanatsal faaliyette bulunma sıklığı değişkeni olmuştur. Aralıklı ölçüm düzeyine sahip olan sanatsal faaliyette bulunma sıklığı ve sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi puanı aralarındaki ilişkiyi test etmek amacıyla aralıklı ölçüm düzeyleri için kullanılan Pearson Correlation analizi uygulanmıştır. Pearson Correlation analizi sonuçlarına göre katılımcıların sanatsal faaliyet sıklığı ile sanat eserlerine ilişkin sahip olunan bilgi düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($r = .026$, $p > .05$).

Bu sonuçlara göre katılımcıların kamusal alanda sergilenen heykellere ilişkin sahip oldukları bilginin doğruluk düzeyi onların sanatsal faaliyette bulunma sıklıklarına göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Plastik sanatlar içerisinde heykel sanatı barındırdığı hacim ve değerler bakımından oldukça farklı bir yere sahiptir. Heykel kamusal alana yerleştirildiğinde ise toplumla geçtiği etkileşim sonucu çok daha etkili bir söylem aracı olmaktadır. Yerleştirildiği mekânın görsel zenginliğini arttıran heykeller kamusal alanda kimi zaman insanları bir araya getiren bir unsura dönüşürken kimi zamanda bulunduğu çevrede insanlar üzerinde sanat alt kültürü inşa etmede etkili olacağı söylenebilir.

Tüm sanat pratiklerinde olduğu gibi heykel sanatı içinde olmazsa olmaz ilkeler bulunmaktadır. Kentlerinde tasarımında etkili olan bu unsurlar; birlik, oran, ölçek, uyum, denge ve simetri, ritim, zıtlık gibi ilkelere aittir. Aynı zamanda doğru mekâna yerleştirilmesi bakımından da önemli olan heykel için bu seçim şehrin fiziki yapısı bakımından da önemlidir.

Sanat salt varlığı ile barındırdığı tüm dinamiklere bağlı; estetik, toplumsal, ekonomik, siyasi değişkenler sisteminde yer alan başka bir değişkendir. Tüm bu değişkenlere bağlı olarak sanat bağlı olduğu dinamiklerin şekillenmesine etken olabileceği gibi edilgen konumda da kalabilmektedir. Ölçmenin çok zor olduğu kavramsal/kuramsal yapısı gereği sanat toplum üzerinde her zaman etkili bir araç olmuştur.

Ankete katılanlara ilişkin kamusal alanda sergilenen heykeller kapsamında sanat alt kültür düzeyleri cinsiyete bağlı, yaşlarına göre, gelir düzeylerine göre, eğitim düzeylerine göre, ailelerinin eğitim düzeyine göre, ne kadar süredir İstanbul’da yaşadıklarına göre, onların meydanı kullanım sıklıklarına göre, yerleşim yerlerine göre, evlerinde sanat eseri bulunup bulunmadığına göre, kişilerin sanatsal faaliyette bulunma sıklıklarına göre, onların demografik niteliklerine göre, sergilenen heykel türüne göre, anlamlı biçimde farklılaşmaktadır.

Araştırmanın tasarım türü “nedensellik ilişki tasarımı” dır. Bu tasarımda birden fazla faktör arasındaki ilişkinin varlığı ötesine gidilerek söz konusu ilişkinin doğası açıklanmaya çalışılmaktadır. Araştırmada yer alan, İstanbul’da önemli yere

sahip kamusal alanda sergilenen üç farklı anıt/heykel/meydanda bulunan 18 yaşın üzerindeki insanlarla yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında ele alınan heykeller bir durum değerlendirmesi şeklinde derlenmiştir. Daha sonra bu konu üzerinde çalışacak araştırmacılar uzman kişilerle görüşme yöntemi kullanarak veri toplama yoluna gidebilirler.

Bulgular ve yorumlar incelenen eserlerin genelde arka yapısına yönelik analizleri kapsar. Bu sebepten araştırmacılar gelecekte tümel eser analizlerine gidebilirler.

Heykel sanatı üzerine dilimize çevrilmiş kaynak sıkıntısı yanında etkileşime geçtiği alanlarla ilgilide kaynak sıkıntısı mevcuttur. Araştırmacıların gelecek araştırmalarda bunu da göz önünde bulundurmaları uygun olacaktır.

Eğitim kurumlarında heykel sanatına ilişkin kavram karmaşasının çözülüp, kamusal alanda yer alacak heykellere ilişkin gerekli özverinin sağlanması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Kamusal alanda yer alan heykellerin günümüz şartlarında evrensele ulaşması kolaydır, ancak bunun ülkemizde örgütlenmiş organizasyonlarla desteklenmesi şarttır.

Halkın sanat alt kültür düzeylerinin artışında ve ileriki yaşantılarında belirli bir altyapıya sahip olmaları için ilköğretimden başlayarak müze eğitime önem verilmelidir.

Anıtların yerleştirileceği meydanlar tasarlanırken sanatçıyla birlikte peyzaj mimarı ve mimarlarında birlikte çalışması gerekmektedir. Bu ekibin beraber çalışarak en doğru mekânların yaratılacağı açıktır.

KAYNAKLAR

Akkaya Demirel, Sabahat. "Üniversitelerde Bir Kamusal Alan: "Üniversite Müzeleri" ve Hacettepe Sanat Müzesi Örneği." H.ü. Güzel Sanatlar Fakültesi IX. Ulusal Sanat Sempozyumu "Kamusal Alanda Sanat" Bildiriler Kitabı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 2011. 14

Alakuş, Ali Osman. "Kültür Kavramı Tanımlarına İlişkin Bir Analiz". Milli Eğitim Dergisi, 164 (2004): 45-46.

- Azmaz, Mahmut. "Alt Kùltürler Açısından Örgüt Kùltürü (Polis Alt Kùltürleri Üzerine Bir Uygulama)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Bacık, Gökhan. Sivil Bir Kamusal Alan, Kamusal Alan Tanımı Üzerine Bir Tartışma. İstanbul: Kaktüs Yayınevi, 2005.
- Burke, Peter. Kùltür Tarihi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2006.
- Çınar, Bülent. "Açık Alan Heykellerinde Plastik Çözümlemelere Etkisi Açısından İzleyici-yapıt İlişkisi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, 2007.
- Erbatu, Göknil. "Kùltürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2008.
- Güvenç, Bozkurt. Kùltür Konusu ve Sorunlarımız. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1985.
- Kongar, Emre. Kùltür Üzerine. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.
- Kömeçoğlu, Uğur. Sivil Bir Kamusal Alan. Kamusal Alan: Katılım ve Dışlama Güçleri Arasındaki Diyalektiğin Biçimi. İstanbul: Kaktüs Yayınevi, 2005.
- Özbek, Meral. Kamusal Alan, Giriş: Kamusal Alanın Sınırları. İstanbul: Hil Yayınları, 2010.
- Yıldırım, Ali, ve Şimşek Hasan. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.